

Joanna Gregorczyk

Edukacja językowa w podstawie programowej

Najważniejszym założeniem podstawy programowej przedmiotu język obcy nowożytny jest przede wszystkim nauczenie uczniów skutecznego porozumiewania się w języku obcym. Należy więc w procesie dydaktycznym stworzyć takie warunki, które umożliwią osiągnięcie przez uczniów tego nadrzędnego celu, w których będą mogli rytmicznie i w sposób odpowiedni do wieku i etapu edukacyjnego, ale przede wszystkim własnego poziomu zaawansowania językowego, rozwijać wszystkie potrzebne do tego umiejętności.

Podstawowe założenia, a tym samym konsekwencje wdrażania nowej podstawy programowej, można określić jako:

- obniżenie wieku rozpoczęcia nauki języków obcych – wprowadzenie obowiązkowej nauki pierwszego języka obcego od klasy I szkoły podstawowej, a w gimnazjum obowiązkowej nauki dwóch języków obcych,
- zapewnienie kontynuacji nauki języka obcego od I klasy szkoły podstawowej aż do matury, w tym postulowane jest kontynuowanie w gimnazjum języka obcego nauczanego przez sześć lat szkoły podstawowej, co w efekcie daje co najmniej 9-letni cykl nauki pierwszego nauczanego języka obcego,
- zastąpienie podziału klasowego na grupy podzielone pod względem poziomu zaawansowania, co ostatecznie kończy złą praktykę rozpoczynania nauczania na każdym etapie tego samego języka od podstaw i służy skuteczności nauczania,
- wprowadzenie sześciostopniowego opisu biegłości językowej, zgodnego z opisem przygotowanym przez Radę Europy, czyli powiązanie opisu wymagań nauczania języka obcego w podstawie programowej z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* – w skrócie CEFR), który określa sześciostopniowy poziom biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych:

- **A1, A2** – poziom podstawowy,
- **B1, B2** – poziom samodzielności,
- **C1, C2** – poziom biegłości.

Ponadto Rada Europy zaleca *promowanie takich metod nauczania języków nowożytnych, które kształcą niezależność w myśleniu, ocenie i działaniu w połączeniu z umiejętnością sprawnego i odpowiedzialnego funkcjonowania w życiu społecznym*. W związku z tym zapisy nowej podstawy programowej uwzględniają powyższe poziomy biegłości językowej. W nawiązaniu do powyższego, oprócz umiejętności *stricte* językowych, szkoła kształtuje na lekcjach języków obcych:

- świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami),
- gotowość do korzystania ze źródeł informacji w języku obcym, w tym za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- postawy ciekawości, tolerancji i otwartości wobec innych kultur.

I tak, odnosząc zapisy podstawy programowej do europejskich poziomów biegłości, należy stwierdzić, że poza pierwszym etapem edukacyjnym, tj. klasami I-III, gdzie nauczanie języka obcego ma charakter zintegrowany i wymagania dotyczące języka obcego zostały włączone w zapis innych wymagań na tym poziomie, wszystkie pozostałe etapy edukacyjne można odnieść do CEFR. Drugi etap edukacyjny, więc klasy IV-VI, odnosi się w zakresie większości wymagań do poziomu A1. Poziom wymagań zgodny z europejskim poziomem A2 wiąże się z trzecim etapem edukacyjnym – gimnazjum, przy czym poziom III.0 odnosi się do języka obcego nauczanego od podstaw, zaś poziom III.1 – do kontynuowanego po szkole podstawowej. Etap czwarty – szkoły pogimnazjalne to poziom IV.0 – dla początkujących, poziom IV.1 – zawierający opis wymagań w ujęciu tabelarycznym na dwóch poziomach, podstawowym i rozszerzonym. Można przyjąć, że matura podstawowa to poziom zbliżony do B1, a matura rozszerzona – do poziomu B2.

Poziom IV.2 dotyczy języka obcego będącego drugim językiem nauczania w klasach dwujęzycznych i przekłada się na poziom europejski C1.

Z praktycznego punktu widzenia istotne w zapisach podstawy programowej jest to, że uwzględnia:

- różne wersje nauczania języka,
- standardy wymagań egzaminacyjnych z języka obcego nowożytnego.

Atutem zapisów podstawy programowej jest zintegrowanie wymagań stawianych przez szkołę w odniesieniu do wybranego programu nauczania, a w konsekwencji wykorzystywanego pakietu edukacyjnego z podręcznikiem na czele z wymaganiami koniecznymi do osiągnięcia sukcesu na egzaminie zewnętrznym. Egzaminowanie zewnętrzne pozostaje w pełnej zgodności z procesem dydaktycznym.

Jeśli chodzi o strukturę podstawy programowej, składa się ona z wymagań ogólnych, które zawierają cele kształcenia, oraz wymagań szczegółowych, będących zbiorem treści nauczania i umiejętności. Wymagania szczegółowe wynikają z następujących wymagań ogólnych:

- znajomość środków językowych,
- rozumienie wypowiedzi,
- tworzenie wypowiedzi,
- reagowanie na wypowiedzi,
- przetwarzanie wypowiedzi.

Wymagania szczegółowe w podstawie programowej mają charakter bardzo praktyczny, co ułatwia nauczycielowi pracę. Zastosowane czasowniki operacyjne konkretyzują sformułowania, co pomaga w redagowaniu poleceń i monitoringu realizacji podstawy programowej. Takie konkretne podejście:

- ułatwia pracę,
- organizuje planowanie i realizację nauczania,
- wspiera przygotowanie do egzaminów zewnętrznych,
- określa czytelną wizję celów edukacyjnych.

Analiza wymagań szczegółowych pozwala na stwierdzenie, że różnica pomiędzy wymaganiami dla uczących się języka w wersji kontynuacyjnej po szkole podstawowej w gimnazjum a wymaganiami dla uczniów szkół pogimnazjalnych przygotowujących się do matury na poziomie podstawowym

nie jest zbyt duża. Gimnazjum stanowi punkt wyjścia dla tych uczniów, którzy będą w szkole pogimnazjalnej zdawać maturę zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym.

Ze specyfiki nauczania języka obcego wynika zastosowana w dokumencie zasada kumulatywności i wyłączności. Oznacza to, że mimo iż wymagania z poziomu na poziom czasem się powtarzają, zmieniają się elementy opisu, stosowane struktury, rodzaje tekstów, długość wypowiedzi, stopień złożoności sytuacji komunikacyjnych, zasoby środków językowych itp.

Pierwsze doświadczenia związane z wdrażaniem podstawy programowej wiążą się z trudnościami podziału na grupy zaawansowania językowego. Przydzielenie uczniów do grup ze względu na stopień zaawansowania powinno nastąpić na podstawie wyników testu kwalifikacyjnego przygotowanego w szkole przez nauczyciela lub zespół językowy.

Nie bez znaczenia dla skuteczności nauczania i osiągnięcia wymagań określonych w podstawie programowej jest kwestia liczebności grup językowych. Podział na grupy reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2009 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 54, poz. 442), z którego wynika, że zajęcia są prowadzone w grupach oddziałowych, międzyoddziałowych lub międzyklasowych liczących od 10 do 24 uczniów, zaś w szkołach liczących nie więcej niż dwa oddziały każdej klasy zajęcia z języków obcych mogą być prowadzone w grupach liczących nie mniej niż 7 uczniów.

Wdrażanie podstawy programowej w bieżącym roku szkolnym w klasie I szkoły podstawowej oraz w klasie I gimnazjum pozwala na stopniowe zmiany w systemie. Wiele odpowiedzi na pytania związane z tym tematem zainteresowani znajdą na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakładce „Reforma Programowa”.

Autorka jest egzaminatorem egzaminu maturalnego, rzeczoznawcą podręczników szkolnych, ekspertem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, współautorką podstawy programowej w zakresie języków obcych nowożytnych